

Katedra výtvarné výchovy PdF UP

Okruhy otázek ke státním závěrečným zkouškám pro **UČITELSTVÍ VV pro 2. stupeň ZŠ, SŠ a ZUŠ (navazující magisterské studium /completus)**

Na zkoušení u studia UVV completus (část I. a, b, c – III.) je vyhrazeno celkem 50 minut, tzn., že na každou část zkoušky je určeno 10 minut.

Část I.

1.

a/ Vznik a vývoj dětského výtvarného projevu, jeho charakteristické znaky, zvláštnosti jednotlivých vývojových etap dětského výtvarného projevu a specifika iniciace dětské a studentské výtvarné tvorby v jednotlivých obdobích vývoje.

b/ Starověké civilizace a jejich akcentace v uměleckých projevech 19. až 21. století.

c/ Habánská lidová hrnčina a její historický kontext, technika, vliv na lidovou keramiku. Majolika.

2.

a/ Vhodné pedagogické přístupy v krizovém období dětského výtvarného projevu. Specifika výtvarného projevu dospívajících a jeho přijetí v přirozené podobě v rámci pedagogické praxe. Mládež a grafické projevy ve veřejném a soukromém prostoru (street art, grifonáž apod.).

b/ Umění přírodních národů jako jeden z inspiračních zdrojů evropských avantgard i dneška.

c/ Počátky keramické produkce na území Čech a Moravy, přehled kultur od doby kamenné do příchodu Slovanů.

3.

a/ Výtvarný projev a jeho teorie v díle významných odborníků, psychologické a sociální aspekty výtvarné tvorby, fáze tvůrčího procesu a role pedagoga v jeho iniciování a vedení. Komplementarita výtvarné intuice a obrazového myšlení ve výtvarném vyjadřování, teorie Jeana Piageta a Rudolfa Arnheima.

b/ Antické umění a jeho vliv na renesanční a klasicistní tvorbu. Antické inspirace v umění 20. a 21. století.

c/ Keramika starověkých kultur (Egypt, Řecko, Etruskové, Řím).

4.

a/ Typologie dětského výtvarného projevu z pohledu psychologie a teorie výtvarné formy. Zohlednění typů výtvarného vyjadřování ve výtvarné edukaci, využití teorie v praxi.

b/ Pomník, sochařský objekt, mikroarchitektura ve veřejném prostoru. Vybrané realizace od dob antického Říma po dnešek.

c/ Objev a vývoj porcelánu v Evropě. Významná centra jeho produkce. Výrazné umělecké osobnosti v historii i současnosti.

5.

a/ Diagnostická a estetická funkce dětského výtvarného projevu. Výtvarný projev a jeho role v životě člověka, antropologické kořeny umění a dětského výtvarného projevu, podobnosti mezi projevy dětí a přírodních národů.

b/ Magické, rituální a náboženské funkce artefaktu (objektu) ve výtvarné kultuře středověku. Konceptuální podoba objektové tvorby ve 20. století.

c/ Analýza uměleckého díla – stylové aspekty, ikonografický a ikonologický výklad, fyzikálně-chemické techniky a postupy využitelné při analýze uměleckého díla.

6.

a/ Počátky školní výtvarné edukace a její didaktiky (18. a 19. století), kreslení jako školní předmět a počátky jeho didaktické reflexe; cíle kreslení v 18. a 19. století, charakteristika dobových metod a jejich kritické posouzení v kontextu dnešních přístupů.

b/ Vliv gotického stavitelství na architekturu následujících staletí. Gotické inspirace v umění 20. a 21. století.

c/ Keramická tvorba v českém prostředí na přelomu 2. a 3. tisíciletí. Významné osobnosti a mezinárodní symposia.

7.

a/ Historie vyučování kreslení a „umělecké výchovy“ do první poloviny dvacátého století, výtvarná edukace a její didaktická reflexe v době výtvarných avantgard. Avantgardní výtvarná učiliště a edukativní experimenty; tvorba avantgardních výtvarných skupin jako inspirativní zdroj pro výtvarnou pedagogiku.

b/ Ideje humanismu v uměleckém projevu renesance. Manýrismus, jeho kořeny a charakteristické rysy. Aplikace jejich tvůrčích postupů v umění ve 20. a 21. století.

c/ Role kresby v období renesance.

8.

a/ Hnutí za uměleckou výchovu, vývoj výchovy uměním a jejich podob v praxi; teoretická vymezení výchovy uměním a jejího smyslu (od podnětů J. Ruskina, W. Morrise či A. Lichtwarka a jejich českých následovníků – až po Herberta Reada a další autory).

b/ Evropské barokní malířství a jeho regionální specifika. Inspirativní význam barokní malby pro umění následujících staletí.

c/ Kresba jako přípravná studie i finální umělecké dílo v období baroka.

9.

a/ Vztah výtvarného umění a výtvarné pedagogiky. Úvahy umělců jako zdroj inspirace didaktiky výtvarné výchovy, přesah tvorby umělců do oblasti edukace (Joseph Beuys, Paul Klee a současní umělci jako Petr Nikl, František Skála, Kateřina Šedá a další). Edukativní projekty iniciované výtvarnými umělci.

b/ Romantismus a tvůrčí koncepce historizujících slohů. Historismus a tradicionalismus v architektuře 18. až 21. století.

c/ Prostorotvorné možnosti textilního vlákna na příkladech děl textilních umělců 2. poloviny 20. století.

10.

a/ Vznik a historie organizace INSEA. Osobnosti světové a české výtvarné pedagogiky vystupující na kongresech INSEA. Klíčová témata symposií INSEA pořádaných v posledních dvaceti letech Českou sekcí INSEA.

b/ Symbolismus a jeho významové souvislosti s uměním 20. století (secese, metafyzická malba, surrealismus, fantaskní realismus atd.). Význam Munchova díla pro rozvoj moderního výtvarného projevu v 1. desetiletí 20. stol.

c/ Kresba v umění symbolismu a secese.

11.

a/ Formování teorie a praxe výtvarné výchovy u nás v šedesátých a sedmdesátých letech 20. století, osobnost Jaromíra Uždila, Igora Zhoře, Jiřího Davida a dalších odborníků. Generační názory a akcenty v díle zmíněných teoretiků.

b/ Expresionismus jako umělecké hnutí, jeho projevy v jednotlivých evropských centrech.
c/ Počátky fotografické tvorby, piktorialismus 19. století, fotomontáže v krajinářské a portrétní fotografii v 19. století, počátky humanistické fotografie.

12.

a/ Metodické řady a projekty ve výtvarné výchově. Zhořovy „školy výtvarného myšlení“ a didaktické publikace. Role výtvarného projektu ve výuce výtvarné výchovy v pojetí Věry Roeselové, Karly Cikánové, Hany Dvořákové a dalších.

b/ Počátky českého moderního malířství a jeho evropské inspirace. Expresionismus, kubismus, kuboexpresionismus v českém výtvarném umění.

c/ Výrazové možnosti grafických technik a jejich využití v jednotlivých epochách.

13.

a/ Charakteristika současné výtvarné výchovy; cíle, obsahy a specifika výtvarné výchovy ve všeobecném vzdělávání; kurikulum výtvarné výchovy a obsahové domény státního kurikula; vztah výtvarné výchovy k dalším vzdělávacím oborům oblasti Umění a kultura; role výtvarného pedagoga v systému mnohaúrovňového kurikula.

b/ Sochařské tvůrčí koncepce v umění 20. století. Kubismus, expresionismus, abstrakce, kinetismus v sochařství. Vnitřní sochařský prostor.

c/ Výrazové prostředky kresby a jejich příklady v díle vybraných osobností.

14.

a/ Výtvarná edukace v českém středoškolském vzdělávání; specifikace a optimalizace výtvarného vyučování vzhledem k zaměření studijních programů na různých typech SŠ; komparace všeobecného vzdělávacího kontextu s odborným středoškolským vzděláváním.

b/ Abstraktní umění v euroamerickém prostoru, počátky, centra, osobnosti a proudy. Racionálně konstruktivní tendence v českém výtvarném umění. Minimalismus.

c/ Nejdůležitější tendence ve vývoji tapisérie 2. pol. 20. století.

15.

a/ Artefiletika a její přínos pro výtvarnou výchovu. Styčné body a rozdíly mezi artefiletikou a arteterapií. Význam výrazové hry pro motivaci výtvarného projevu, role reflexe ve výtvarné edukaci. Koncept a archetyp ve výtvarném projevu.

b/ Bauhaus, jeho historie, koncepce a představitelé. Pedagogické podněty Bauhausu.

c/ Značka, logo, logotyp. Problematika stylizace v grafickém designu.

16.

a/ Problematika tvořivosti, definice termínu; pojetí tvořivosti ve výtvarné výchově v průběhu 20. století až do současnosti; aspekty tvořivosti a faktory ovlivňující uplatnění tvořivosti ve výtvarném vzdělávání, znaky výtvarné úlohy podněcující tvořivost žáků.

b/ Impulsy dada a surrealismu formující vývoj výtvarné kultury 20. století. Výchozí aspekty surrealistické teorie a jeho výrazové prostředky, veristický a abstraktní surrealismus. Navazující tvůrčí projevy.

c/ Kresba jako jeden z výtvarných prostředků hnutí dada a surrealismu.

17.

a/ Projektová metoda ve VV – historie a současnost. Koncepce výtvarného projektu – příklady z teorie a praxe. Autorský pedagogický projekt a jeho prezentace, výtvarné řady, integrativní role tématu. Uplatnění intermediality ve výtvarném projektu.

b/ Architektura moderny, konstruktivismus a funkcionalismus. Mezinárodní sloh a jeho česká specifika. Proměna životního stylu a nové urbanistické koncepce.

c/ Meziválečná avantgarda, nová věcnost, „straight photography“ a konstruktivismus ve fotografii.

18.

a/ Námět ve výtvarné výchově. Výtvarná hra jako cesta k objevování vlastního námětu, „niterný námět“, výtvarná tvorba jako cesta poznávání. Role námětu ve výtvarném projektu a v koncepci dlouhodobého výukového programu na základní a střední škole.

b/ Abstraktní expresionismus a představitelé poválečného amerického umění. Projevy informelu, tachismu, lyrické abstrakce a jejich ohlasy v evropském i českém výtvarném umění.

c/ Obraz konzumní společnosti – projevy společenské kritiky v malířské tvorbě.

19.

a/ Klasické a netradiční formy prezentace dětské a studentské výtvarné práce. Specifika prezentace akčních edukativních činností ve výtvarné výchově. Hodnocení dětské a studentské výtvarné práce, problematika zpětné vazby a evaluace.

b/ Umění a reprezentace totalitní moci. Padesátá léta ve výtvarném projevu Československa. Socialistický realismus, architektura Sorely. Solitérní osobnosti a tvůrčí skupiny neoficiálního výtvarného života.

c/ Symbolická úloha textilu v dílech textilních umělců 2. pol. 20. století.

20.

a/ Muzejní a galerijní pedagogika u nás a v zahraničí. Galerijní animace a jiné formy zprostředkování uměleckého díla. Role workshopu a dalších organizačních forem při edukativní činnosti v muzeu či v galerii.

b/ Neodadaismus, pop-art, nová figurace a jejich společensko-politický kontext v euroamerickém prostoru. Specifičnost soudobé tvorby v Československu.

c/ Abstrahování, abstrakce – objasnění pojmů. Vývoj abstraktního umění a jeho proměny v jednotlivých slohových etapách.

21.

a/ Vymezení speciální výtvarné výchovy a rozdílů mezi arteterapií a výtvarnou edukací jedinců s postižením. Představení současných inkluzivních a integrativních přístupů, filozofie a problémy společného vzdělávání, historie přístupů k tvůrcům s postižením, prolínání s kontextem art brut.

b/ Integrace pohybu do výtvarného umění dvacátého století. Interaktivní projekty.

c/ Figurální tendence v prostorové tvorbě současnosti.

22.

a/ Výtvarný projev a mentální, smyslová, tělesná jinakost; různé typy postižení a jejich vliv na výtvarný projev člověka; kontext disability art, crip culture atd. – proměny náhledů na výtvarnou edukaci žáků s postižením.

b/ Nová koncepce materiálu v umění 20. století. Objekt a instalace. Arte povera.

c/ Šperk jako objekt v díle významných světových osobností 20. a 21. století.

23.

a/ Problém kvality výtvarné výchovy z hlediska učitelovy práce s oborovými obsahy; faktory kvality ve vztahu ke kurikulárnímu rámci, obsahovým úrovním, k mateřské disciplíně výtvarné výchovy a specifikům výtvarné výchovy; faktory kvalitní výtvarné edukace.

b/ Architektura brutalismu, high-tech a dekonstrukce – výchozí principy a ozvuky v českých zemích.

c/ Veřejný prostor, urbanismus a role péče o památkové objekty.

24.

a/ Vymezení fenoménu art brut a počátky zájmu o tvorbu outsiderů a lidí s psychickým onemocněním či jinou mentální jinakostí. Osobnosti art brut – umělci, teoretici a sběratelé. Role výtvarného projevu v životě tvůrců art brut a outsider art; instituce na podporu tvůrčích aktivit pro minoritní skupiny.

b/ Akční umění – happening, hnutí Fluxus a jeho návaznosti. Performance – představitelé a příklady. Intermediální projevy, jejich počátky a současnost.

c/ Vývoj dokumentární a inscenované fotografie druhé poloviny 20. století, Newyorská škola fotografie, nové tendence ve fotografii na přelomu milénia, fotografické sbírky v ČR.

25.

a/ Významné osobnosti současné české výtvarné pedagogiky a jejich dílo. Vývojové tendence didaktiky výtvarné výchovy po roce 2000, klíčová témata a narativy oboru; komparace současných přístupů s historickými názory a podobami výtvarného vyučování, kritické zhodnocení.

b/ Konceptuální umění, výklad pojmu a teoretická východiska. Land art, jeho kořeny a charakteristika v českém prostředí i v zahraničí.

c/ Netradiční formáty a techniky v českém a světovém malířství 20. a 21. století.

26.

a/ Role nových médií a intermedialita ve výtvarné výchově. Výhody a rizika využívání digitálních prostředků a technických zařízení v tvorbě žáků v kontextu jejich vývojových a psychologických zvláštností a dalších aspektů výtvarné edukace. Způsoby začlenění ICT do výtvarné edukace.

b/ Hyperrealismus, práce s fotografií, new painting. Filmová tvorba a její filiace s výtvarným uměním, instalace a videoart.

c/ Aktuální tendence ve figurální malbě – příklady ze současné české i zahraniční malířské tvorby.

27.

a/ Mediálně saturovaná společnost a výtvarná edukace. Obecné i oborově specifické důsledky časté interakce s digitálními technologiemi a sociálními sítěmi; virtuální komunikace a dětský výtvarný projev. Vhodné pedagogické strategie v situaci digitálního přetížení.

b/ Expresionismus, kubismus, rondokubismus v architektuře Evropy a našich zemí.

c/ Obrazy s námětem všednosti a revival tradičních námětů v malbě v kontextu postmoderního vývoje umění, zdůvodnění těchto tendencí v umění konce 20. století.

28.

a/ Vizualní gramotnost: její vymezení v díle odborníků, role vizuální gramotnosti ve vzdělávání, problém obrazu, obrazivosti a myšlení obrazem; vizualita v současné společnosti, role VV v procesu pěstování vizuální gramotnosti žáků a jejich kritického myšlení.

b/ Teoretická východiska, základní rysy a příklady postmodernismu v architektuře, malířství a sochařství. Situace v českých zemích.

c/ Textil v dílech netextilních umělců 2. poloviny 20. století.

29.

a/ Výtvarná výchova a didaktické prostředky (včetně digitálních), technické a materiální vybavení pracovny a kabinetu VV, problematika učebnic. Vybrané didaktické prostředky a způsob jejich využití v praxi.

b/ Umění ve veřejném prostoru. Současní tvůrci a jejich realizace. Problematika graffiti a street art.

c/ Použití a významy jednotlivých barev v oblasti informační grafiky.

30.

a/ Tuzemské a zahraniční organizace zabývající se teorií a praxí výtvarné výchovy. Přehledy a soutěže dětského výtvarného projevu. Koncepte výstav žákovské tvorby jako autorské pedagogické dílo. Oborové časopisy a internetové zdroje.

b/ Umění jako protest, subverze a mystifikace. Aktivistické pojetí umělecké tvorby. Specifika českého prostoru (Pode Bal, Guma guar, Rafani, BKS, Ztohoven atp.).

c/ Důvody k vynalézání nových grafických technik, proměny a návraty starých technik, autorsky upravené techniky.

Část II.

1.

Mytologický námět ve výtvarné tvorbě, role báje, pověsti, mytologického příběhu a hrdiny v motivaci výtvarného vyjadřování. Psychologizace výtvarné tvorby skrze mytologii. Kontextualizace mytologie v umění moderny a postmoderny.

2.

Fenomén prostoru v plošné, objektové, environmentální a akční tvorbě.

3.

Bod, linie a plocha v kresbě a v grafice, klasické a novátorské přístupy k pojetí jejich funkce.

4.

Barva a světlo ve výtvarném projevu, jejich funkce a proměny jejich zobrazování.

5.

Nové přístupy a technologie v současné sochařské a objektové tvorbě.

6.

Role ornamentu ve výtvarném vyjadřování. Proměny interpretace ornamentu v různých historických epochách. Význam ornamentu v současném výtvarném umění.

7.

Živly jako téma umělecké tvorby a jako námět umělecko-pedagogického projektu.

8.

Zvíře v současném vizuálním vyjadřování, jeho ikonologické proměny v kontextu dějinného vývoje. Bio art (biotech art, genetic art, transgenní umění).

9.

Autobiografie a výtvarný projev. Integrace osobnosti umělce do jeho díla, výtvarné dílo jako sebereflexe a terapie.

10.

Geneze výtvarného díla jako objektu. Klasické a netradiční materiály v objektové tvorbě.

11.

Interaktivita v současném výtvarném projevu. Účast diváka na tvorbě artefaktu.

12.

Environmentální projekt. Ekoart.

13.

Hra a rituál v kontextu historického vývoje umění. Synkretická povaha umělecké reflexe světa.

14.

Nová média ve výtvarné tvorbě. Intermediální výtvarné projekty.

15.

Olomoucká výtvarná scéna ve 20. a 21. století.

16.

Významná díla olomoucké sakrální architektury v průběhu staletí.

17.

Významná díla olomoucké profánní architektury v průběhu staletí.

18.

Fenomén sběratelství. Umělecký mecenáš. Sbírky evropských vladařů pozdního středověku a raného novověku.

19.

Vznik a vývoj veřejných sbírek v evropském prostředí. Velká evropská muzea.

20.

Američtí sběratelé a mecenáši. Významná americká muzea.

21.

Umělecký trh. Jeho počátky, formování a jeho současné rysy. Aukční prodej.

22.

Instituce světových výstav (Bienále Benátky, Documenta Kassel, Manifesta etc.). Role kurátora při pořádání výstav, kurátorské osobnosti.

23.

Hnutí Arts and Crafts. „Gesamtkunstwerk“ v historii a jeho odraz v koncepci obytného prostoru konce 19. století.

24. Wiener Werkstätte a jejich ozvuky v českých zemích. Projevy kubismu v užitém umění. Art deco a jeho československá specifika.

25.

Bauhaus a jeho význam pro rozvoj designu. Funkcionalistická bytová kultura v Československu.

26.

Tradice uměleckého vzdělávání v českých zemích, vznik LŠU a jejich význam pro vývoj oboru výtvarná výchova, základní umělecké vzdělávání v ČR a jeho postavení v rámci současného českého vzdělávacího systému.

27.

Charakteristika a organizace základního uměleckého vzdělávání podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní umělecké vzdělávání, profil výtvarného oboru a vzdělávací obsah jeho oblasti Výtvarná tvorba a Recepce a reflexe výtvarného umění.

Část III.

Obrazová analýza

Na základě vybraného výtvarného díla se ověřují prezentační a interpretační kompetence zkoušeného. Úkolem je smysluplně popsat výtvarné dílo, vystihnout jeho zásadní charakteristiku a podstatu. Zkoušený se ve své analýze vysloví k materiálu a tvaru uměleckého díla. Vyjádří se ke kompozičním, barevným a prostorotvorným principům, zamyslí se nad utvářením obrazového celku i jeho jednotlivých částí a nad malířským rukopisem. Při rozboru využije nejen teoretické znalosti, ale i vlastní praktickou zkušenost. S ohledem na užité tvarosloví zařadí výtvarné dílo do příslušné epochy či výtvarného směru, přibližně ho datuje a (byť hypoteticky) určí autorství. Specifikuje, do jaké míry je dílo typickým zástupcem daného směru či epochy, či naopak vyzdvihne prvky, kterými se odlišuje, popř. jak předznamenává budoucí vývoj. Stanoví námět výtvarného díla, vyjádří se k ikonografickým aspektům a možné funkci či kontextu. Naznačí, jakým směrem by se mohly ubírat další interpretační strategie.